

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд на тема:

"Образователен модел за стимулиране на уменията за общуване на 5-7 годишните деца в семейството"

за присъждане на образователната и научна степен "доктор",

област на висше образование: 1. Педагогически науки,

професионално направление: 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика)

Автор: Вяра Атанасова Богатева

Научен ръководител: проф. д-р Радослав Пенев

1. Биографични данни и представяне на докторанта

Вяра Богатева е родена през 1985 г. Възпитаник е на Факултета по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Кл. Охридски“ в двете степени на висше образование - бакалавър е по социална педагогика (2010) и магистър по предучилищна и начална училищна педагогика (2012). Като добре подготвен и мотивиран кадър на ФНПП, Богатева продължава образованието си в третата степен на висше образование, като подготовката ѝ се реализира към катедра „Предучилищна и медийна педагогика“ на факултета. Преминала е допълнителна специализация за докторски научни изследвания в Institute of Education, University of London през 2014 г.

Трудовият ѝ стаж е свързан със сферата на предучилищното образование: от 2010 до 2015 г. е учител в ДГ 15 „Щурче“, Бистрица, гр. София; от 2015 до 2017 г. е учител по английски език към Welsh Center Kindergarten; от 2017 г. е директор на ЧДГ „Малки орли“ (“Little Eagles” - Kindergarten), Американско-английска академия – АЕА. Владее много добре английски език.

2. Данни за докторантурата

Вяра Атанасова Богатева е редовен докторант към катедра „Предучилищна и медийна педагогика“ при Факултета по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Климент Охридски“ от 10.02.2013 г., Заповед № РД-20-286/31.01.2013 г. Не се констатират нарушения при записването, хода на докторантурата и по откриването на процедурата за публична защита. Комплектът документи е съобразен с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд, представен от Вяра Богатева, съответства на чл. 66. ал. 1. и 2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Съдържа научни и научноприложни резултати с принос в науката и показва, че Богатева има задълбочени теоретични знания по специалността ПНУП и добри способности за самостоятелни научни изследвания.

Представеният дисертационен труд е оригинален авторски продукт, което е декларирано чрез приложена декларация.

Авторефератът отразява по същество съдържанието на дисертационния труд и е изготвен структурно в съответствие с изискванията.

Формални и съдържателни параметри на дисертационния труд

Дисертацията е в обем 263 стандартни страници и 106 страници приложения в отделно тяло. В структурно отношение трудът е разпределен в увод, програмна ориентация на изследването, пет глави, заключение, изводи и използвана литература. Данните в него са онагледени със 100 таблици и схеми и 93 диаграми. Литературата е в обем от 127 източника, от които 22 на латиница и 22 интернет-източника.

В увода на дисертационния труд и последващата точка „Програмна ориентация на дисертационния труд и изследването“ е разкрита актуалността на разглежданата научна проблематика, основанията, изведени в национален и европейски контекст за разработването на дисертационния труд.

Прецизно са очертани концептуалните параметри на изследването: обект, предмет, цел и две хипотези, формулирани от авторката като оптимистична и песимистична, очертаваща рисковете при реализиране на образователния модел за стимулиране на общуването на 5-7 годишните деца в семейството.

Представена е етапната рамка на план-програмата на цялостното изследване, която е логично обоснована и последователно планирана.

Първа глава „Теоретичен анализ на проблемната област“ представя концептуалната визия на изследвания проблем, като е направен сполучлив научен анализ на социалния феномен „общуване“ и неговата проекция върху развитието в периода на детството. Тук е представена аналитична характеристика на семейството като социализиращ фактор и възпитателен субект, като авторката демонстрира добро

познаване на теоретичната база по проблема и прави сполучливи анализи и интерпретации на постановки на наши и чужди автори, обуславящи концепцията ѝ.

Много сполучливо е разработен акцентът, свързан със спецификата на общуването между родители и деца и моделите на родителско поведение, като проекция на степента на възпитаност и развитие на детето. В текста се позиционира устойчиво темата за позитивното общуване в семейството, като условие, форма и средство за ефективно личностно развитие на детето. Дисертантката демонстрира добро познаване на архитектурата на семейната система, спецификите на функционалното и дисфункционалното семейство, позитивни и проблемни взаимодействия и взаимоотношения и благоприятните подходи за семейни интеракции в посока личностно развитие на децата, като аналитично и критично извежда своите позиции.

Теоретичният анализ обхваща и представяне на европейски и национални стратегии и технологии за общуване с децата и сътрудничество със семейството. Очертани са перспективи на оптимизация на сътрудничеството „детска градина – семейство“.

Във втора глава е изложена „Понятийна визия, организация и методика на изследването“. Направена е сполучлива терминологична обосновка на изследването. Представени са ясно и хронологично организацията и методиката на изследването. Подробно са изложени етапите, задачите, целевите групи и методиката, по която е реализирано изследването. Изведена е методиката на статистическата верификация на даните, получени при реализиране на проучването сред 879 респонденти, в това число 428 учители и 451 родители на деца от предучилищна възраст, което е предпоставка за надежност и валидност на резултатите.

Начинът на поднасяне на информацията, относно организацията на изследването доказва компетентността и зрелостта на дисертантката за провеждане на такъв тип изследване и доброто ръководство от страна на научния ръководител.

Трета глава „Анализ на резултатите – предварителен етап на изследването“ са представени анализи на количествените параметри на образователни материали за деца от предучилищна възраст от различни образователни направления на пет Програмни системи за предучилищно образование „Изкуства“, „Приятели“, „Приказни пътечки“, „Моливко“ „Ръка за ръка“ и по-конкретно - теми, свързани с взаимоотношенията в семейството.

Проучени са ориентациите на педагози и родители към образователното съдържание за усвояване и развитие на уменията за общуване в семейството. Социологическият профил на педагогическите специалисти и родителите, оценили образователната тематика в детската градина за усвояване и развитие на уменията за общуване на децата в семейството е надежден за адекватното оценяване на проблема.

Въз основа на анализите се извеждат изводите *за сравнително малкото на брой ситуации в познавателните книжки, представящи всички образователни направления и тяхната диахронност като възрастова динамика.*

Много сполучливо е аргументирана необходимостта от разработване и апробиране на ново образователно съдържание, стимулиращо уменията на децата за общуване в семейството.

Четвърта глава „Теоретико-експериментален модел за стимулиране на уменията за общуване в семейството“ представя концептуалните параметри на изследването за стимулирането и развитието на уменията на децата от предучилищна възраст за общуване в семейството. Точно и ясно са формулирани целите и очакваните резултати. Представени са тематичните параметри на образователното съдържание под формата на пет образователни ситуации. Направена е експертиза на концептуалните и образователните аспекти на модела от 13 научни работници, занимаващи се с проблематиката на предучилищно образование, автори на познавателни книжки за деца от предучилищна възраст; 223 студенти от бакалавърските специалности „Предучилищна педагогика и чужд език“ и „Предучилищна и начална училищна педагогика“, както и от магистърската програма „Предучилищна педагогика (за завършили други специалности) на Факултет по начална и предучилищна педагогика, СУ „Св. Климент Охридски“. От посочения брой студенти - 92 са родители на децата от предучилищна възраст (магистърска програма „Предучилищна педагогика/за завършили други специалности), т.е. евентуални потребители на образователното помагало. Обоснована е надеждността и валидността на предлагания модел за стимулиране на уменията за общуване в семейството.

Предложен е разгърнат анализ на резултатите от формиращият етап на изследването за доказване на възможностите на тематиката на образователния модел „Семеен свят“ за стимулиране и развитие на уменията за общуване на 5-7 годишните деца и оптимизиране на образователния процес в детската градина.

Пета глава „Анализ на резултатите – констатиращ и контролен етап на изследването“ представя диференцирана и детайлна аналитична картина на проучванията на ориентациите на родителите и учителите към уменията за общуване на децата в семейството.

В заключението на дисертационния труд са изведени добре формулирани и адекватни на проучването изводи по сферите на проучване.

4. Научни приноси. Представяне и оценка на постиженията

Научната самооценка за приносите отразява постиженията на докторантката. Диференцирането им в направленията: теоретична и терминологична обосновка на проблематиката, диагностични проекции на изследването, формиращи проекции на изследването и практико-приложни проекции е добър подход, даващ възможност да се очертаят новаторските акценти в различните аспекти на теорията и практиката за стимулиране на уменията за общуване на 5-7-годишните деца в семейството. Обобщено могат да се изведат следните **положителни страни на дисертационния труд**:

- Научна систематизация на проблематиката относно интерпретацията на общуването като социален феномен пречупено през призмата на фамилените интеракции в подкрепа на позитивната комуникацията между родителите и децата за оптимизация на взаимодействието „детска градина-семејство“.

- Чрез изведени показатели за развитие на уменията за общуване на децата в семейството в Програмни системи за предучилищно образование е аргументирана необходимостта от актуализиране на образователно съдържание, оптимизиращо уменията на децата за общуване в семейството.

- Разработена система от показатели за проучване на уменията на децата за общуване на две равнища: *Умения за общуване в семейството: Критерии* – умения за фамилен междуличностна перцепция, умения за фамилен комуникация, умения за фамилен интеракция, умения за общуване със сиблингите; *Умения за общуване с връстниците и учителите*: Критерии – перцептивни умения за общуване, комуникативни умения за общуване, интерактивни умения за общуване.

- Разработен и апробиран теоретико-експериментален образователен модел „Семеен свят“ за оптимизиране развитието на уменията на децата от предучилищна възраст за общуване в семейството, структуриран в седемнадесет педагогически ситуации, представящи спецификата на взаимоотношенията „родители-деца“. Представен е интерактивен игрово-образователен тренинг за стимулиране на уменията на децата за общуване в семейството.

- В резултативен аспект се отчита оптимизиране на условията и възможностите за позитивен емоционален микроклимат в семейните отношения в посока: развитие на представите на децата за семейството и спецификата на общуване в него; овладяване от

децата на познания и отношения, свързани с поведението на семейните членове в конкретни ситуации на общуване в съвместни дейности; стимулиране на интеракциите „родители-деца“ в контекста на равностойност, партньорство, взаимна отговорност, уважение и взаимопомощ.

5. Публикации по тематиката на дисертационния труд

Публикациите на дисертант Вяра Богатева са шест на брой. Отпечатани са в сборници от различни научни форуми в страната, една от които е издадена в чужбина. В съдържателно отношение те отразяват съществени страни на дисертационния труд и популяризират в широк мащаб резултатите от направеното научно изследване.

Заключение

Въз основа на доказаните научни приноси и постижения, давам своята положителна оценка за дисертационния труд „Образователен модел за стимулиране на уменията за общуване на 5-7 годишните деца в семейството“.

Предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Вяра Богатева в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика).

15.05.2017 г.

Проф. д-р Розалия Кузманова – Карталова
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“